

1. inleiding

De stijl ontstond ± 1520 te Rome. Door de pestepidemie (1522) en de Sacco di Roma (1527) ontvluchtten veel kunstenaars de stad. Hierdoor vond een snelle verspreiding van de stijl plaats naar Florence, Mantua en Napels. François I nam Primaticcio uit Italië mee, om het interieur van Fontainebleau te ontwerpen en te vervaardigen. Daarmee kwam de stijl in Frankrijk.

Ten noorden van de Alpen weinig zuivere Laat-Renaissance-invloed. Het Maniërisme reikte als het ware over de Renaissance heen naar de Gotiek. Ook via voorbeeldenboeken vond een snelle verspreiding van de stijl plaats naar de Nederlanden en het Duitse Rijk. In de kunstgeschiedenis is het lange tijd een verguisde kunststijl geweest. Pas na 1920 ontstaat een herwaardering en erkenning.

2. de beeldende kunst

2.1. bouwkunst

- vooral toegepast in Italië
- de traditionele gevelopbouw werd met grote vrijheden ten aanzien van proportie en harmonieeler toegepast
- aanleg van (mysterieuze) schelpengrotten bij paleizen en grote buitenverblijven in Frankrijk en Italië
- in Italië: gevel vaak een andere opbouw dan het er achterliggende gebouw
- benoorden de Alpen: in de architectuur vooral een decoratieve kunstuiting: toepassing van *band-* en *rolwerkdecoraties* aan de gevels van woon- en stadshuizen

2.2. beeldhouwkunst

- naast monumentale beelden, veel kleine plastieken in brons en in zilver
- zeer ingewikkelde virtuoze composities en houdingen van mens- en dierfiguren (*figura serpentinata*)
- gekunstelde effecten ten aanzien van het klassieke evenwicht
- zorgvuldige, verfijnde afwerking
- uiting van groot vakmanschap
- pikante voorstellingen, naaktfiguren
- in de architectuur: stucwerkdecoraties in de interieurs

2.3. schilderkunst

- zeer bewegelijke, onrustige en ingewikkelde composities
- voorliefde voor dramatiek
- lang, gerekte figuren in vaak onnatuurlijke houdingen
- typisch kleurgebruik: bleekroze naast oranje, groen en zeeblauw
- in Italië veelal religieuze onderwerpen
- in de Noordelijke Nederlanden: mythologische scènes, nauwelijks religieuze voorstellingen
- benoorden de Alpen waren vooral burgers naast kerk en adel de opdrachtgevers
- naaktfiguren

3. toegepaste kunst

3.1. gebruiksvoorwerpen

- grote voorliefde voor virtuositeit, kostbaarheid en moeilijk te bewerken materialen
- centra: Florence, Zuid-Duitsland
- gebruiksfunctie niet meer primair (eerder statussymbool)
- ontstaan van een voorkeur voor zilverbewerking (Amerikaans zilver 1492)
- afgietsels van planten en kleine dieren in edelmetaal als versiering van schalen, bokalen etc.
- toepassing van het *kwab-ornament* (Nederland)
- emailleversiering (sieraden)

3.2. mode- en textielvormgeving

mode:

- horizontale lijn beïnvloedt het silhouet
- tot $\pm$ 1550 silhouet van man en vrouw breed:
 - brede, volumineuze mouwen met veel splitten
 - wijde aangerimpelde rokken
 - pofbroek en wambuis van de man voorzien van splitten (als decoratie)
 - brede lange capes of mantels
 - koemuilen
- na $\pm$ 1550: onder invloed van katholiek Spanje (Contra-Reformatie) werd de kleding stijver en meer ingetogen, werd als het ware lichaamsontkennend
- vrouw
 - korset
 - stijve hoepelrok: zandlopersilhouet
 - ruches langs de mouwen
 - molensteenkraag (ook bij de man)
 - manchetten en kragen van naaldkant
 - toepassing van kralen, geborduurd op de kleding